

ВСТУП

Програма підготовки в інтернатурі з акушерства та гінекології – єдиний комплекс освітніх та практичних компонентів, спланованих і організованих закладами вищої освіти і базами стажування з метою забезпечення набуття лікарями-інтернами компетентностей, необхідних для отримання кваліфікації лікаря-спеціаліста, їх професійної готовності до самостійної діяльності за фахом, який ґрунтується на академічній доброчесності, медичній етиці та деонтології, доказовій медицині.

Інтернатура є обов'язковою формою первинної спеціалізації осіб за лікарськими спеціальностями для отримання кваліфікації лікаря-спеціаліста з метою присвоєння звання «лікар-спеціаліст».

Програма підготовки в інтернатурі з акушерства та гінекології триває три роки та складається з двох частин: освітньої та практичної.

Підготовка лікарів-інтернів в інтернатурі проводиться за індивідуальними навчальними планами, розробленими на підставі програми підготовки в інтернатурі, та навчальних планів, затверджених Вченою радою закладу вищої освіти.

За період підготовки в інтернатурі лікарі-інтерни повинні оволодіти компетенціями, знаннями та навичками, які визначені індивідуальним навчальним планом та програмою підготовки в інтернатурі.

Програму підготовки в інтернатурі складено з урахуванням вимог Європейської ради та Коледжу акушерства та гінекології (EBCOG) до підготовки фахівців акушерів-гінекологів.

І. ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Складник освіти	Післядипломна освіта, первинна спеціалізація
Спеціальність	Акушерство та гінекологія
Кваліфікація	Лікар-спеціаліст
Передумови вступу	Ступінь магістра в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»
Форма проходження інтернатури	Очна
Мова (и)	Українська
Академічні права інтерна	Безперервний професійний розвиток. Можлива подальша підготовка на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти. Здобуття додаткових кваліфікацій та лікарських спеціалізацій (вторинних) в системі освіти дорослих. Робочі місця у закладах охорони здоров'я, самостійне працевлаштування.
Моніторинг та оцінювання	Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703
Рівень оволодіння	Для кожної компетенції, практичної навички визначається в діапазоні від «А» до «D»: A: Знає, описує. B: Виконує, демонструє під наглядом. C: Виконує, демонструє самостійно. D: Виконує, вчить або контролює молодших інтернів у демонстрації та виконанні
Обсяг програми	Тривалість підготовки в інтернатурі: 33 місяці (5148 годин) (171,6 кредитів ECTS). Освітня частина: 9 місяців (1404 години, 46,8 кредити ECTS), три місяці щорічно (15,6 кредитів ECTS на рік). Практична частина: 24 місяці (3744 год.).

II. ГРАФІК ОСВІТНЬОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ ПРОХОДЖЕННЯ ІНТЕРНАТУРИ З АКУШЕРСТВА ТА ГІНЕКОЛОГІЇ

Тривалість підготовки в інтернатурі: 33 місяці (5148 годин) (171,6 кредитів ECTS).

Освітня частина: (заклади вищої або післядипломної освіти) 9 місяців (1404 години, 46,8 кредитів ECTS), три місяці щорічно (15,6 кредитів ECTS на рік).

Практична частина: (бази стажування) 24 місяці (3744 год.)

Рік підготовки	МІСЯЦІ											
	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII
I-й	П	О	О	О	П	П	П	П	П	П	П	В
II-й	П	П	П	П	П	П	О	О	О	П	П	В
III-й	П	П	П	П	О	О	П	П	П	П	О	

П – практична частина підготовки на базі стажування;

О – освітня частина підготовки - навчання на кафедрі;

В – відпустка.

III. ПЕРЕЛІК ОBOB'ЯЗKOBИX КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПО ЗАКІНЧЕННЮ ІНТЕРНАТУРИ

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
ІНТЕГРАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі і проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Акушерство та гінекологія»
ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ (ЗК)	ЗК 01. Знання основ законодавства України про охорону здоров'я та їх застосування у щоденній практиці.
	ЗК 02. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу, опрацювання інформації, зокрема з різних джерел та у взаємозв'язку зі своєю сферою діяльності.

ЗК 03. Здатність до професійної діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності на основі етичних норм, поваги до культурної, етнічної, релігійної, гендерної та соціальної різноманітності, із обов'язанням зберігати конфіденційність та гідність пацієнта.
ЗК 04. Здатність до міжособистої взаємодії та комунікації як усно, так і письмово з пацієнтками, їх родиною або представниками, колегами та іншими експертами, членами міждисциплінарної команди.
ЗК 05. Здатність працювати у команді.
ЗК 06. Спроможність до самооцінки власних досягнень та підвищення їх рівня.
ЗК 07. Спроможність усно і письмово спілкуватися державною мовою при заповненні медичної документації та спілкуванні з пацієнтами.
ЗК 08. Здатність до навчання пацієнта, членів його родини та представників, членів мультдисциплінарної команди, інших фахівців, лікарів-інтернів.
ЗК 09. Уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології, володіння навичками роботи з комп'ютерною технікою.
ЗК 10. Спроможність до критичного мислення, аналізу та вирішення ситуативних проблем в медичній практиці.
ЗК 11. Спроможність реалізувати систему знань і практичних умінь щодо забезпечення здорового способу та безпеки власного життя і пацієнтів, сприяти усуненню його негативних впливів на здоров'я суспільства, сприяти підвищенню якості життєво важливих складових (вода, повітря, харчові продукти тощо).
ЗК 12. Демонстрування соціальної активності та відповідальної громадянської позиції у лікарській діяльності.
ЗК 13. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
ЗК 14. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
ЗК 15. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз,

	невідкладні стани.
	ЗК 16. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги, домедичної допомоги за міжнародними протоколами.
	ЗК 17. Знати показання, протипоказання, побічні дії препаратів, які використовуються в лікарській практиці та побічну дію з боку препаратів, які приймаються пацієнтом системно.
ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ (ПК)	ПК 01. Вміння проводити збір анамнезу пацієнта та сім'ї, включаючи соціальні питання, проводити точний клінічний огляд та оцінку життєво важливих показників, внутрішніх та зовнішніх статевих органів та живота та адекватно інтерпретувати результати
	ПК 02. Вміння діагностувати, оцінювати, досліджувати, контролювати та інтерпретувати дані з урахуванням найпоширеніших акушерських та гінекологічних станів
	ПК 03. Вміння проводити та призначати своєчасні та відповідні дослідження, такі як дослідження мікробіологічних зразків, лабораторні дослідження та рентгенологічне обстеження, а також інтерпретувати результати у зв'язку з колегами (наприклад, рентгенологами) стосовно клінічних даних для формування диференціального діагнозу.
	ПК 04. Вміння забезпечити основні терапевтичні втручання, включаючи безпечне та належне призначення та введення кисню, ліків та терапії, продуктів крові, підтримки кровообігу та катетеризації сечового міхура.
	ПК 05. Вміння провести оцінку, профілактику та лікування болю.
	ПК 06. Вміння розпізнавати та сортувати гостро хворих пацієнтів та розпочинати адекватне лікування, включаючи септичних пацієнтів та пацієнтів з післяпологовими ускладненнями та пацієнтів, які потребують реанімації
	ПК 07. Вміння підтримувати ефективну комунікацію з пацієнтами та родичами, відповідно до принципів спільного прийняття рішень та усвідомленої згоди, точно документувати це спілкування та виконувати командну роботу з ефективним спілкуванням у рамках медичної групи.

	<p>ПК 08. Вміння забезпечити периопераційну допомогу, визначити показання та протипоказання до операцій, ризику операцій, показання до переливання крові, вміння визначити післяопераційні ускладнення та показання до реанімації.</p>
	<p>ПК 09. Вміння визначити, як гінекологічні захворювання впливають на статеву функцію, оцінити статеву функцію та можливий негативний сексуальний досвід, вміння визначити наслідки сексуального насильства на гінекологічну патологію та поведінку.</p>
	<p>ПК 10. Вміння оцінювати біопсихосоціальні аспекти акушерсько-гінекологічних станів.</p>
	<p>ПК 11. Вміння діагностувати ранню вагітність, її локалізацію, життєздатність ембріона, ускладнення, забезпечити основні терапевтичні втручання, показання до додаткових обстежень</p>
	<p>ПК 12. Вміння визначити план та тактику ведення фізіологічної вагітності, фізіологічних пологів та післяпологового періоду шляхом прийняття обґрунтованого рішення за чинними клінічними протоколами і настановами</p>
	<p>ПК 13. Вміння проводити оцінку загального стану новонародженої дитини шляхом прийняття обґрунтованого рішення за чинними клінічними протоколами і настановами, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.</p>
	<p>ПК 14. Вміння встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткових обстежень, проведення диференційної діагностики, відповідно до чинних клінічних протоколів і настанов</p>
	<p>ПК 15. Вміння діагностувати ускладнення вагітності, визначити план та тактику ведення, показання до розродження за медичними показаннями шляхом прийняття обґрунтованого рішення відповідно до чинних клінічних протоколів і настанов</p>
	<p>ПК 16. Вміння діагностувати пологи, визначити план та тактику ведення неускладнених пологів відповідно до чинних клінічних протоколів і настанов</p>

	ПК 17. Вміння надавати допомогу при ускладнених пологах (передчасні пологи, оперативні пологи, при багатоплідній вагітності та в тазовому передлежанні) відповідно до чинних клінічних протоколів і настанов
	ПК 18. Вміння провести діагностику дистресу плода в пологах, визначити тактику ведення пологів відповідно до чинних клінічних протоколів і настанов
	ПК 19. Вміння визначити показання та провести плановий, повторний та екстрений кесарів розтин відповідно до чинних клінічних протоколів і настанов
	ПК 20. Вміння діагностувати та надати консервативну і оперативну допомогу при кровотечі у третьому періоді пологів, ранній і пізній післяпологовій кровотечі відповідно до чинних клінічних протоколів і настанов
	ПК 21. Вміння діагностувати та надати оперативну допомогу при травмах родових шляхів відповідно до чинних клінічних протоколів і настанов
	ПК 22. Вміння діагностувати, визначити показання до конкретного лікування, беручи до уваги всі варіанти лікування патології зовнішніх статевих органів, внутрішньоматкової патології та патології матки і придатків.
	ПК 23. Вміння визначити показання до конкретного лікування, консультиватись щодо лікування та забезпечити консервативне лікування поширеної гінекологічної патології.
	ПК 24. Вміння визначити показання до конкретного лікування, консультиватись щодо лікування та забезпечити хірургічне лікування поширеної гінекологічної патології.
	ПК 25. Вміння провести консультивання щодо контрацепції у здорової дорослої людини та у пацієнтки з проблемою здоров'я або супутнім захворюванням
	ПК 26. Вміння провести встановлення діафрагми / ковпачка шийки матки, введення внутрішньоматкового контрацептиву, встановлення підшкірних імплантатів.
	ПК 27. Вміння провести оцінку субфертильності та фертильності чоловіків і жінок

	<p>ПК 28. Вміння діагностувати порушення менструального циклу (первинна аменорея, вторинна аменорея, олігоменорея) та виявляти причини їх виникнення, визначити показання до конкретного лікування, беручи до уваги всі варіанти лікування</p>
	<p>ПК 29. Вміння ідентифікувати урогінекологічні проблеми і дисфункцію тазового дна, визначити показання до конкретного лікування, беручи до уваги всі варіанти лікування а також забезпечити лікування з урахуванням певних навичок (хірургічне лікування).</p>
	<p>ПК 30. Вміння діагностувати передракові гінекологічні стани з проведенням церві кального скринінгу, кольпоскопії з біопсією, обговорити всі варіанти лікування, визначити показання до конкретного лікування</p>
	<p>ПК 31. Вміння ідентифікувати проблему; визначити обсяг діагностичних заходів при підозрі на гестаційну трофобластичну хворобу, карциному яєчників, карциному шийки матки, злоякісні або передракові стани ендометрію, рецидив або прогресування гінекологічних онкологічних станів.</p>
	<p>ПК 32. Вміння ідентифікувати проблему, визначити необхідність діагностичних заходів для розпізнавання у дівчинки сексуального насильства, травми статевих органів, верифікації вагінальних виділень, гострого болю у животі у дівчинки, захворювань, що передаються статевим шляхом у дівчинки.</p>
	<p>ПК 33. Вміння визначити показання до конкретного лікування, провести консультування щодо лікування, а також забезпечити лікування захворювань, що передаються статевим шляхом у дорослих жінок та дівчаток у препубертатному та пубертатному періоді</p>
	<p>ПК 34. Вміння надати невідкладну допомогу при травмі вульви/піхви/промежини/прямої кишки у підлітків та дітей у препубертатному та пубертатному періоді.</p>
	<p>ПК 35. Вміння провести клінічне обстеження та скринінг патології молочних залоз.</p>

IV. ЗМІСТ ОБОВ'ЯЗКОВИХ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Курс 1	ЗАГАЛЬНІ МЕДИЧНІ ЗНАННЯ ТА НАВИЧКИ 2 кредити / 60 год	
Навчальна мета	Оволодіння загально-медичними знаннями та вміннями, що дозволять здійснювати медичну допомогу вагітним, породіллям і гінекологічним хворим на основі принципів доказової медицини і клінічних протоколів	
	Знання	Вміння
	<ul style="list-style-type: none"> – ембріології, анатомії та фізіології репродуктивної системи; – методів обстеження в акушерстві і гінекології; – принципів консультування, комунікації з пацієнтами і родичами; – тромбопрофілактики в акушерстві та гінекології; – периопераційної допомоги з включенням класифікації ASA (Physical Status Classification System), показань та протипоказань до операцій, категорій ризику оперативних втручань, показань до переливання крові, післяопераційні ускладнення; – оцінки, профілактика та лікування болю; – принципів серцево-легеневої реанімації; – сучасних методів антибіотикотерапії, антибіотикопрофілактики, попередження антибіотикорезистентності. 	<ul style="list-style-type: none"> – проводити збір анамнезу пацієнта та сім'ї, включаючи соціальні питання, проводити точний клінічний огляд життєво важливих показників, внутрішніх та зовнішніх статевих органів та живота та адекватно інтерпретувати результати; – діагностувати, оцінювати, досліджувати, контролювати та інтерпретувати дані з урахуванням найпоширеніших акушерських та гінекологічних станів; – проводити своєчасні та відповідні дослідження, такі як дослідження мікробіологічних зразків, лабораторні дослідження та рентгенологічне обстеження, а також інтерпретувати результати у зв'язку з колегами (наприклад, рентгенологами) стосовно клінічних даних для формування диференціального діагнозу; – забезпечити основні терапевтичні втручання, включаючи безпечне та належне призначення та введення кисню, ліків та терапії, продуктів крові, підтримки кровообігу та катетеризації сечового міхура; – провести оцінку, профілактику та лікування болю; – підтримувати ефективну комунікацію з пацієнтами та родичами, відповідно до принципів спільного прийняття рішень та усвідомленої згоди, точно

	<p>документувати це спілкування та виконувати командну роботу з ефективним спілкуванням у рамках медичної групи;</p> <ul style="list-style-type: none"> – забезпечити периопераційну допомогу, визначити показання та протипоказання до операцій, ризику операцій, показання до переливання крові, вміння визначити післяопераційні ускладнення та показання до реанімації; – оцінювати біопсихосоціальні аспекти акушерсько-гінекологічних станів.
--	---

Практичні навички/компетентності

Перелік компетентностей / практичних навичок	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, операцій
Периопераційна допомога з включенням класифікації ASA (Physical Status Classification System),	C	
Визначення категорій ризику оперативних втручань	D	30
Визначення показань до тромбопрофілактики	D	30
Визначення показань до гемотрансфузії та її проведення	D	20
Серцево-легенева реанімація (на тренажері)	C	15
Оцінка болю за аналоговими візуальними шкалами	D	30
Курс 2	ДОРОДОВИЙ ДОГЛЯД 7 кредитів/ 210 год	
Навчальна мета	Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять здійснювати антенатальне спостереження за вагітними, діагностувати ускладнення гестаційного процесу і надавати консервативну та операційну допомогу відповідно до клінічних протоколів	
Знання	Вміння	
- медикаментозна терапія під час вагітності (показання, протипоказання, побічні дії	– аналізувати та вирішувати ситуативні проблеми в антенатальному догляді за вагітними;	

<p>препаратів, які використовуються в акушерській практиці);</p> <ul style="list-style-type: none"> - вагітність невідомої локалізації; - блювання вагітних; - невиношування вагітності; - вагінальна кровотеча в першому триместрі; - вагінальна кровотеча у другому та третьому триместрі; - переривання вагітності у другому триместрі; - імуноконфліктна вагітність; - носійство стрептококу групи В; - гострий живіт під час вагітності; - травма живота під час вагітності; - неправильні передлежання плода; - вагітність та ожиріння; - вагітність і цукровий діабет; - вагітність у пізньому віці матері; - вагітність та вже наявна гіпертонія; - істміко-цервікальна недостатність - багатоплодова вагітність - холестаза вагітних - наслідки ускладнених пологів для наступної вагітності та пологів - хромосомні аномалії і методи їх діагностики; - гестаційний діабет - олігогідрамніон - багатоводдя - гіпертензивні розлади під час вагітності (гіпертензія, спричинена вагітністю, преєклампсія, еклампсія, HELLP-синдром) - зниження рухової активності плода - затримка росту плода - передчасний розрив плодових оболонок - внутрішньоутробна загибель плода - переношена вагітність 	<ul style="list-style-type: none"> - підтримувати ефективну комунікацію з пацієнтками та родичами, відповідно до принципів спільного прийняття рішень та усвідомленої згоди, точно документувати це спілкування та виконувати командну роботу з ефективним спілкуванням у рамках медичної групи; - діагностувати ранню вагітність, її локалізацію, життєздатність ембріона, ускладнення, забезпечити основні терапевтичні втручання, показання до додаткових обстежень; - визначати план та тактику ведення фізіологічної вагітності, фізіологічних пологів та післяпологового періоду шляхом прийняття обґрунтованого рішення за чинними клінічними протоколами і настановами; - формулювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткових обстежень, проведення диференційної діагностики, відповідно до чинних клінічних протоколів і настанов; - діагностувати ускладнення вагітності, визначати план та тактику ведення, показання до розродження за медичними показаннями шляхом прийняття обґрунтованого рішення відповідно до чинних клінічних протоколів і настанов;
--	--

<ul style="list-style-type: none"> - перинатальні інфекції (токсоплазмоз, сифіліс, вітряна віспа, парвовірус В19, краснуха, цитомегаловірус, герпес) - ведення вагітності у ВІЛ-інфікованих, на тлі вірусного гепатиту, у наркозалежних, при замісній терапії. 		
Практичні навички/компетентності		
Перелік компетентностей / практичних навичок	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, операцій
Зовнішнє акушерське обстеження	D	100
Внутрішнє акушерське обстеження	D	50
Визначення 30-тижневого терміну вагітності	D	25
Кардіомоніторування серцевої діяльності плода	D	50
Діагностика передчасного розриву плодових оболонок	D	25
Оцінка та інтерпретація результатів лабораторних, інструментальних (УЗД) та функціональних методів дослідження	D	50
Інтерпретація подвійного тесту / потрійного тесту / NIPT.	C	25
Ведення вагітних з гіпертензивними розладами під час вагітності (пreeклампсія, еклампсія, HELLP-синдром)	C	20
Оцінка рухової активності плода	D	50
Діагностика неправильних положень і передлежань плода	C	25
Діагностика тазового передлежання плода і багатоплодової вагітності	C	25
Діагностика затримки росту плода	C	25
Діагностика гестаційного діабету з інтерпретацією тесту толерантності до глюкози	C	25
Ведення вагітних з цукровим діабетом	C	10

Діагностика переносування вагітності	D	15
Визначення показань до обстеження вагітних на перинатальні інфекції (токсоплазмоз, сифіліс, вітряна віспа, парвовірус В19, краснуха, цитомегаловірус, герпес) та інтерпретація результатів.	C	25
Надання допомоги при істміко-цервікальній недостатності	C	25
Діагностика олігогідрамніону	D	15
Діагностика багатоводдя	D	15
Курс 3	ВНУТРІШНЬОПОЛОГОВИЙ ТА ПІСЛЯПОЛОГОВИЙ ДОГЛЯД 6 кредитів/180 год	
Навчальна мета	Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять надавати допомогу при фізіологічних та ускладнених пологах; діагностувати ускладнення пологів і надавати акушерську та хірургічну допомогу за їх наявності; здійснювати післяпологовий нагляд, діагностувати ранні і пізні післяпологові ускладнення, проводити їх відповідне консервативне та хірургічне лікування відповідно до клінічних протоколів і настанов.	
Знання		Вміння
<ul style="list-style-type: none"> - діагностика пологів; - фізіологічні пологи; - ускладнені пологи (передчасні пологи; пологи в тазовому передлежанні; пологи при неправильному передлежанні і положенні плода); - оперативні пологи (акушерські щипці, вакуум-екстракція плода, екстракція плода за ніжку); - пологи за багатоплодової вагітності; - кесарів розтин (первинний, повторний, при ожирінні); - вагінальні пологи після попереднього кесарева розтину; - дистрес плода; - передлежання плаценти; 		<ul style="list-style-type: none"> - діагностувати пологи, визначати план та тактику ведення фізіологічних пологів; - надавати допомогу при ускладнених пологах (передчасні пологи, оперативні пологи, при багатоплідній вагітності та в тазовому передлежанні; неправильні положення та передлежання плода); - провести діагностику дистресу плода в пологах, визначити тактику ведення пологів; - визначити показання та провести плановий і екстрений кесарів розтин; - діагностувати та надати консервативну і оперативну допомогу при кровотечі у першому, другому і третьому періоді пологів, ранній і пізній післяпологовій кровотечі; - діагностувати та надати оперативну

<ul style="list-style-type: none"> - відшарування плаценти; - розрив матки; - дистоція плечиків; - емболія амніотичною рідиною; - кровотеча в III періоді пологів і ранньому післяпологовому періоді; - виворіт матки; - травми родових шляхів; - профілактика РДС плода; - удавані перейми; - порушення прогресування пологів; - хоріоамніоніт; - меконіальні навколоплідні води; - медичний аналіз попереднього кесаревого розтину; - перипартальний біль; - післяпологові гнійно-септичні ускладнення; - післяпологовий мастит; - тромбози і ТЕЛА в акушерстві; - пізня післяпологова кровотеча. 	<p>допомогу при травмах пологових шляхів.</p>
---	---

Практичні навички/компетентності

Перелік компетентностей / практичних навичок	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, операцій
Допомога при неускладнених пологах	D	40
Активне ведення III періоду пологів	D	40
Допомога при передчасних пологах	C	10
Вагінальні пологи з вакуум-екстракцією плода	C	5
Оперативні пологи за допомогою акушерських щипців (на тренажері)	C	10
Пологи в тазовому передлежанні (на тренажері)	C	10
Пологи при багатоплідній вагітності (на тренажері)	C	10
Діагностика травм пологових шляхів	C	10
Профілактика РДС плода	C	20

Діагностика удаваних перейм	С	15
Діагностика порушення прогресування пологів	С	15
Діагностика хоріоамніоніту	С	5
Медичний аналіз попереднього кесаревого розтину	С	20
Діагностика післяпологових гнійно-септичних ускладнень	С	5
Оцінка ризику тромбоемболічних ускладнень	С	20
Діагностика пізньої післяпологової кровотечі	С	5
Зашивання епізіотомної рани	D	10
Зашивання розриву промежини 1/2 ступеня	D	10
Кесарів розтин перший	С	5
Повторний кесарів розтин	С	3
Курс 4	ДОБРОЯКІСНІ ГІНЕКОЛОГІЧНІ ЗАХВОРЮВАННЯ 7 кредитів / 210 год	
Навчальна мета	Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять надавати допомогу при доброякісних гінекологічних захворюваннях, застосовувати консервативне або хірургічне лікування на засадах доказової медицини.	
Знання	Вміння	
<ul style="list-style-type: none"> - контрацепція у здорової дорослої людини; - контрацепція у пацієнта з проблемою здоров'я або супутнім захворюванням; - ендометріоз; - ЗЗОМТ; - АМК; - міома матки; - поліп ендометрія; - аномалії розвитку статевих органів; - захворювання, що передаються статевим шляхом; - абдомінальний/тазовий біль; - передменструальний синдром; - дисменорея; - менопаузальні розлади; - аномальні виділення з піхви; 	<p>Відповідно до клінічних протоколів і настанов</p> <ul style="list-style-type: none"> - проводити збір анамнезу пацієнта та сім'ї, включаючи соціальні питання, проводити точний клінічний огляд життєво важливих показників, внутрішніх та зовнішніх статевих органів та живота та адекватно інтерпретувати результати; - проводити своєчасні та відповідні дослідження, такі як дослідження мікробіологічних зразків, лабораторні дослідження та рентгенологічне обстеження, а також інтерпретувати результати у зв'язку з колегами (наприклад, рентгенологами) стосовно клінічних даних для формування диференціального діагнозу; 	

<ul style="list-style-type: none"> - ектопічна вагітність; - штучне переривання вагітності у I триместрі; - кіста яєчника; - патологія придатків матки. 	<ul style="list-style-type: none"> - розпізнавати та сортувати гостро хворих пацієнтів та розпочинати адекватне лікування, включаючи септичних пацієнтів та пацієнтів з післяпологовими ускладненнями та пацієнтів, які потребують реанімації; - діагностувати, визначити показання до конкретного лікування, беручи до уваги всі варіанти лікування патології зовнішніх статевих органів, внутрішньоматкової патології та патології матки і придатків; - визначити показання до конкретного лікування, консультуватись щодо лікування та забезпечити консервативне лікування поширеної гінекологічної патології; - визначити показання до конкретного лікування, консультуватись щодо лікування та забезпечити хірургічне лікування поширеної гінекологічної патології; - провести консультування щодо контрацепції у здорової дорослої людини та у пацієнтки з проблемою здоров'я або супутнім захворюванням; - провести встановлення діафрагми / ковпачка шийки матки, введення внутрішньоматкового контрацептиву, встановлення підшкірних імплантатів.
---	--

Практичні навички/компетентності

Перелік компетентностей / практичних навичок	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, операцій
Забір матеріала з піхви для бактеріоскопічного дослідження	D	30
Взяття мазка з шийки матки для цитологічного дослідження	D	30
Клінічне обстеження молочних залоз	D	30
Введення ВМК та/або ВМ системи з	D	10

левоногестрелом		
Кольпоскопія	С	10
Пайпель-біопсіяендометрія	D	10
Біопсія шийки матки	D	5
Метросальпінографія	С	5
Діагностичне роздільне вишкрібання	С	20
Пункція черевної порожнини через заднє склепіння піхви	С	5
Марсупіалізація кісти бартолінової залози	С	3
Вакуум-аспірація залишків плідного яйця при неповному аборті	С	10
Операції на шийці матки	С	10
Операції на придатках (Всього)	С	30
Тубектомія (1 асистент)	С	7-10
Тубектомія (оператор)	С	3
Цистектомія (1 асистент)	С	7-10
Цистектомія (оператор)	С	3
Аднексектомія (1 асистент)	С	7-10
Аднексектомія (оператор)	С	3
Операції на матці (Всього)	С	25
Гістеректомія (1 асистент)	С	15
Гістеректомія (оператор)	С	3
Операції на матці (інші)	С	7-10
Передня, задня, серединна кольпорафія (1 асистент)	С	10
Гістероскопія	С	15
Курс 5	РЕПРОДУКТИВНА МЕДИЦИНА 4 кредита/ 120 год	
Навчальна мета	Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять надавати допомогу при порушеннях репродуктивного здоров'я, застосовувати консервативне або хірургічне лікування при гінекологічній дисгормональній патології та безплідді на засадах доказової медицини.	

Знання	Вміння	
<ul style="list-style-type: none"> - оцінка субфертильності та фертильності чоловіків і жінок; - порушення менструального циклу (первинна аменорея, вторинна аменорея, АМК); - СПКЯ; - гіперпролактинемія; - гіперандрогенія; - неплідність в шлюбі; - методи збереження фертильності; - методи допоміжних репродуктивних технологій (IUI, IVF, ICSI). 	<p>Відповідно до клінічних протоколів і настанов:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначити, як гінекологічні захворювання впливають на статеву функцію, оцінити статеву функцію та можливий негативний сексуальний досвід, вміння визначити наслідки сексуального насильства на гінекологічну патологію та поведінку; - оцінювати біопсихосоціальні аспекти акушерсько-гінекологічних станів; - провести оцінку субфертильності та фертильності чоловіків і жінок; - діагностувати порушення менструального циклу (первинна аменорея, вторинна аменорея, АМК) та виявляти причини їх виникнення, визначити показання до конкретного лікування, беручи до уваги всі варіанти лікування. 	
Практичні навички/компетентності		
Перелік компетентностей / практичних навичок	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, операцій
Консультації з питань контрацепції	D	15
Діагностика СПКЯ згідно клінічних настанов	C	10
Діагностика гіперпролактинемії згідно клінічних настанов	C	10
Діагностика гіперандрогенії згідно клінічних настанов	C	10
Діагностика неплідності в шлюбі згідно клінічних настанов	C	10
Метросальпінгографія	C	5
Визначення показань до застосування допоміжних репродуктивних технологій (IUI, IVF, ICSI)	C	5

Курс 6	УРОГІНЕКОЛОГІЯ 2 кредита/60 год	
Навчальна мета	Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять надавати допомогу при урогінекологічних захворюваннях, їх ускладненнях, дисфункції тазового дна, застосовувати консервативне або хірургічне лікування на засадах доказової медицини.	
Знання	Вміння	
<ul style="list-style-type: none"> - анатомія, функція і дисфункція тазового дна; - ступінь дисфункції тазового дна за POP-Q шкалою; - стресове та/або ургентне нетримання сечі; - пролапс матки; - цистоцеле; - ректоцеле; - ректовагінальна нориця – причини утворення, діагностика, методи лікування. 	<ul style="list-style-type: none"> – проводити збір анамнезу пацієнта та сім'ї, включаючи соціальні питання, проводити точний клінічний огляд життєво важливих показників, внутрішніх та зовнішніх статевих органів та живота та адекватно інтерпретувати результати; – ідентифікувати урогінекологічні проблеми і дисфункцію тазового дна, визначати показання до конкретного лікування, беручи до уваги всі варіанти лікування а також забезпечити лікування з урахуванням певних навичок (хірургічне лікування); – забезпечити периопераційну допомогу, визначити показання та протипоказання до операцій, ризику операцій, показання до передопераційної санації піхви, вміння визначити післяопераційні ускладнення та показання до реанімації. 	
Практичні навички/компетентності		
Перелік компетентностей / практичних навичок	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, операцій
Визначення ступеню дисфункції тазового дна за POP-Q шкалою	C	5
Встановлення песарію при опущенні / випадінні матки	D	5
Курс 7	ПЕРЕДРАКОВА ПАТОЛОГІЯ 6 кредитів/180 год	

Навчальна мета	Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять діагностувати передракові стани і захворювання жіночих статевих органів, застосовувати консервативне або хірургічне лікування при гінекологічній передраковій патології на засадах доказової медицини.		
	Знання	Вміння	
	<ul style="list-style-type: none"> - передракові стани вульви; - церві кальний скринінг; - інфікування ВПЛ (вірусом папіломи людини) як чинника раку шийки матки; - передракові захворювання шийки матки; - гіперплазія ендометрія; - гестаційна трофобластична хвороба. 	<ul style="list-style-type: none"> - реалізувати систему знань і практичних умінь щодо забезпечення здорового способу та безпеки власного життя і пацієнтів, сприяти усуненню його негативних впливів на здоров'я суспільства, сприяти підвищенню якості життєво важливих складових (вода, повітря, харчові продукти тощо); - діагностувати передракові гінекологічні стани з проведенням церві кального скринінгу, кольпоскопії з біопсією, обговорити всі варіанти лікування, визначити показання до конкретного лікування 	
Практичні навички/компетентності			
	Перелік компетентностей / практичних навичок	Рівень оволодіння	
		Обов'язкова кількість маніпуляцій, операцій	
	Взяття мазка з шийки матки для цитологічного дослідження	D	30
	Кольпоскопія	C	10
	Пайпель-біопсія ендометрія	D	10
	Біопсія шийки матки	D	5
	Інтерпретація даних ультразвукового обстеження органів малого тазу та молочних залоз	C	30
Курс 8	ГІНЕКОЛОГІЧНА ОНКОЛОГІЯ 3 кредита/90 год		
Навчальна мета	Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять надавати допомогу при злякисних гінекологічних захворюваннях, застосовувати консервативне або хірургічне лікування на засадах доказової медицини.		

Знання		Вміння	
<ul style="list-style-type: none"> - рак яєчників і маткових труб; - рак шийки матки; - рак ендометрія; - саркома матки; - рецидив або прогресування гінекологічних онкологічних станів. 		<ul style="list-style-type: none"> - ідентифікувати проблему; визначити обсяг діагностичних заходів при підозрі на гестаційну трофобластичну хворобу, карциному яєчників, карциному шийки матки, злоякісні або передракові стани ендометрію, рецидив або прогресування гінекологічних онкологічних станів; - психологічно підтримувати пацієнта, членів його родини. 	
Практичні навички/компетентності			
Перелік компетентностей / практичних навичок		Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, операцій
Інтерпретація даних ультразвукового обстеження органів малого тазу		С	30
Визначення показань до дослідження онкомаркерів і інтерпретація результатів		С	30
Курс 9	ДИТЯЧА І ПІДЛІТКОВА ГІНЕКОЛОГІЯ 3 кредита/90 год		
Навчальна мета	Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволяють діагностувати порушення статевого дозрівання, надавати невідкладну допомогу при гінекологічній патології та травмах статевих органів у дівчаток на засадах доказової медицини.		
Знання		Вміння	
<ul style="list-style-type: none"> - порушення статевого дозрівання; - АМК підліткового періоду; - сексуальне насильство; - вагінальні виділення у дівчинки; - синехії зовнішніх статевих органів; - гострий біль у животі у дівчинки; - захворювання, що передаються статевим шляхом у дівчинки; - травма вульви, піхви, промежини та/або прямої кишки у дівчинки допубертатного та перипубертатного віку; - підозра на домашнє насильство або жорстоке поводження з дівчинкою; 		<ul style="list-style-type: none"> - ідентифікувати проблему, визначити необхідність діагностичних заходів для розпізнавання у дівчинки сексуального насильства, травми статевих органів, верифікації вагінальних виділень, гострого болю у животі у дівчинки, захворювань, що передаються статевим шляхом у дівчинки; - визначити показання до конкретного лікування, провести консультування щодо лікування, а також забезпечити лікування захворювань, що передаються статевим шляхом у дівчини та дівчинки препубертатного та 	

- контрацепція для здорової дівчини.	пубертатного періоду; - надати невідкладну допомогу при травмі вульви/піхви/промежини/прямої кишки у дівчини та дівчинки у препубертатному та пубертатному періоді.
--------------------------------------	--

Практичні навички/компетентності

Перелік компетентностей / практичних навичок	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, операцій
Інтерпретація даних ультразвукового обстеження органів малого тазу у дівчат перипубертатного віку	C	30
Консультування дівчат з питань контрацепції	D	15
Оцінка стадії статевого розвитку за Таннером	C	15
Оцінка гірсутизму	C	10

Курс 10	ПАТОЛОГІЯ МОЛОЧНИХ ЗАЛОЗ 3 кредита/90 год
----------------	--

Навчальна мета	Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять організувати скринінг раку молочних залоз, провести клінічне обстеження молочних залоз, діагностувати доброякісну та передракову патологію молочних залоз,
-----------------------	--

Знання	Вміння
<ul style="list-style-type: none"> - доброякісна дисплазія молочних залоз; - генетичні ризики патології молочних залоз; - методи скринінгу патології молочних залоз; - рак молочних залоз; - галакторея; - масталгія 	<ul style="list-style-type: none"> - організувати скринінг патології молочних залоз; - провести клінічне обстеження молочних залоз; - визначити ступінь галактореї та призначити необхідні обстеження; - визначити показання до конкретного лікування, консультуватись щодо лікування та забезпечити консервативне лікування доброякісної патології молочних залоз.

Практичні навички/компетентності

Перелік компетентностей / практичних навичок	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій,
---	--------------------------	---

		операцій
Клінічне обстеження молочних залоз	D	30
Інтерпретація даних ультразвукового обстеження молочних залоз	C	20
Інтерпретація даних мамографії	C	20
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТ 43 кредита ECTS - 1290 годин		

V. ДОДАТКОВІ ПРОГРАМИ (ДП)

Код	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів /(годин)	Рік навч.	Форма підсумкового контролю
ДП 1	Медичне право	0,6 кредита (18 год.)	1	Залік
ДП 2	Медицина невідкладних станів	1,6 кредита (48 год.)	2	Залік
ДП 3	Медична інформатика	0,2 кредити (6 год.)	3	Залік
ДП 4	Симуляційне навчання	1 кредит (30 год.)	3	Залік
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ДОДАТКОВИХ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТ (7,3 %)		3,4 кредити (102 год.)		
ЗАКЛЮЧНА АТЕСТАЦІЯ		0,4 кредита (12 год)		

VI. ДОДАТКОВІ ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

Структура I року освітньої частини інтернатури

Структура I року освітньої частини інтернатури	Кількість кредитів, годин з них					Вид контролю
	Всього	Лекцій	Практ.	Семінар	Сам. робота	
		Години				
Обов'язкові компоненти (ОК)						

Курс 1 Загальні медичні знання та навички	2 кредити / 60 годин	-	36	4	20	Диф.залік
Курс 2 Допологовий догляд	7 кредитів / 210 годин	4	140	16	50	Диф.залік
Курс 3 Внутрішньопологовий та післяпологовий догляд	6 кредитів / 180 годин	4	116	10	50	Диф.залік
ДП 1 Медичне право	0,6 кредита / 18 годин					Залік
Всього 15,6 кредитів	468 годин	8	310	30	120	

Структура II року освітньої частини інтернатури

Структура II року освітньої частини інтернатури	Кількість кредитів, годин, з них					Вид контролю
	Всього	Лекції	Практ.	Семінар	Сам. робота	
Обов'язкові компоненти (ОК)						
Курс 4. Доброякісні гінекологічні захворювання	7 кредитів / 210 годин	4	148	8	50	Диф.залік
Курс 5. Репродуктивна медицина	4 кредити / 120 годин	4	72	4	40	Диф.залік
Курс 6. Урогінекологія	2 кредити / 60 годин	-	36	4	20	Диф.залік
Курс 7. Передракова патологія	1 кредит / 30 годин	-	30	-	-	-
ДП 2 Медицина невідкладних станів	1,6 кредита / 48 год					Залік

Всього 15,6 кредитів	468 годин	8	334	16	110	
-----------------------------	------------------	----------	------------	-----------	------------	--

Структура III року освітньої частини програми інтернатури

Структура III року освітньої частини інтернатури	Кількість кредитів, годин, з них					Вид контролю
	Всього	Лекцій	Практ.	Семін	Сам. робота	
Обов'язкові компоненти (ОК)						
Курс 7 Передракова патологія	5 кредитів / 150 год.	2	94	4	50	Диф.залік
Курс 8 Гінекологічна онкологія	3 кредити / 90 годин	2	56	2	30	Диф.залік
Курс 9 Дитяча і підліткова гінекологія	3 кредити / 90 годин	2	52	6	30	Диф.залік
Курс 10 Патологія молочних залоз	3 кредити / 90 годин	2	54	4	30	Диф.залік
ДП 3. Медична інформатика	0,2 кредита / 6 год					Залік
ДП 4 Симуляційне навчання	1 кредит / 30 годин					Залік
Заключна атестація	0,4 кредита / 12 годин					
Всього 15,6 кредитів	468 годин	8	304	16	140	

СТРУКТУРА ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ ІНТЕРНАТУРИ

Структурний підрозділ		Тривалість	Вид контролю
Амбулаторна акушерсько-гінекологічна допомога (жіноча консультація)		5 місяців	Оцінка набутих компетентностей / практичних навичок по завершенню підготовки в кожному підрозділі
Акушерське відділення:	відділення патології вагітних	5 місяців	
	пологовий блок	4 місяці	
	відділення сумісного перебування матері і дитини	1 місяць	
	Всього	10 місяців	
Гінекологічне відділення		9 місяців	

Професійна діяльність включає всі завдання та аспекти, необхідні для виконання такої діяльності в контексті допомоги пацієнткам.

Наприклад, професійна компетенція «кесарів розтин» передбачає не тільки технічні навички проведення операції, але й процес прийняття рішення перед операцією, спілкування з пацієнтом, командну роботу в операційній тощо. Доручення професійної діяльності інтерну означає, що інтерн вважається компетентним у всіх аспектах професійної діяльності таким чином, щоб він міг виконувати цю діяльність самостійно.

Навчальний процес інтерна, спрямований на досягнення рівня самостійної практики, базується на активному залученні до надання допомоги, забезпеченні формуючого зворотного зв'язку між клінічними керівниками та інтерном для оцінки прогресу набуття компетентності. З часом ці клінічні заходи призведуть до підвищення компетентності, і нагляд буде відповідно адаптований. На початкових етапах навчання діяльність інтерна має ретельно контролюватись, клінічні керівники повинні бути присутніми, коли інтерн виконує певну діяльність, щоб обговорити з ним процес виконання або втрутитися, коли це необхідно.

Розвиток компетенції проходить через чотири рівні: від інтерна, який спостерігає за керівником, який виконує певну діяльність (рівень А) до інтерна, який виконує діяльність повністю самостійно (рівень D) (таблиця).

Симуляційне (імітаційне) навчання акушерських та гінекологічних навичок є невід'ємною складовою частиною навчальної програми з акушерства та гінекології для набуття необхідних навичок, перш ніж ці навички буде використано в клінічній практиці. Невідкладні акушерські стани трапляються рідко, тому симуляційне відпрацювання акушерських невідкладних станів є

важливим. Крім того, симуляційне навчання забезпечує розвиток не тільки індивідуальних навичок, а й командної роботи.

Симуляційне навчання передбачає використання тренажерів, симуляторів (в тому числі високого рівня реалістичності, 3-D, гаптики), навчених акторів (стандартизовані пацієнти), віртуальної реальності та соціальних ситуацій, які імітують проблеми, події чи умови, що виникають під час професійної діяльності, та має бути максимально використаним в залежності від оснащення та можливостей кожного окремого закладу вищої медичної освіти.

Навчання на рівні незалежної практики означає, що інтерн повинен мати можливість надавати допомогу або виконувати процедуру без втручання нагляду. Для деяких описаних компетенцій наведені цифри представляють мінімальну кількість разів, коли інтерн повинен виконати процедуру в якості першої особи.

VII. ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ, НА ЯКИХ БАЗУЄТЬСЯ ПРИМІРНА ПРОГРАМА, РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Закон України «Про вищу освіту» - <http://zakon4.rada.gov.ua>.
2. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я» Наказ МОЗ України від 29 березня 2002 року № 117.
3. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти 2015 – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>.
4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України №1254 від 22.06.2021 «Про затвердження Положення про інтернатуру», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за №1081/36/36703.
5. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) – https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf
6. European Training Requirements in Obstetrics and Gynaecology. UEMS Section Obstetrics and Gynaecology / European Board and College of Obstetrics and Gynaecology. Standing Committee on Training and Assessment. Version 2018 https://www.uems.eu/__data/assets/pdf_file/0004/64399/UEMS-2018.18-European-Training-Requirements-OBGYN.pdf
7. Академічні лекції з акушерства та гінекології / За ред. акад. Ю.Г. Антипкіна. – К.: ТОВ «КРІЕЙТІВ МЕДІА», 2021. – 424 с.
8. Акушерство та гінекологія: у 4 томах. / В.М. Запорожан, В.К. Чайка, Л.Б. Маркін та ін.; за ред. В.М. Запорожана. – 2-е вид., випр. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 1032 с.
9. Акушерство: підручник / Пирогова В.І., Булавенко О.В., Вдовиченко Ю.П. за ред. Пирогової В.І. – Вінниця: Нова книга, 2021. – 472 с.
10. Акушерство і гінекологія: у 2-х кн. Книга 1. Акушерство. Підручник (ВНЗ III-IV рівнів акредитації/За ред. В.І.Грищенка, М.О. Щербіни. – 2-е вид., виправлене. 2017. – 376 с.

11. Акушерство і гінекологія: у 2-х кн. Книга 2. Гінекологія. Підручник (ВНЗ III-IV рівнів акредитації)/За ред. В.І.Грищенко, М.О.Щербіни – 2-е вид., виправлене. 2017. – 376 с.
12. Внутрішньочеревні кровотечі в гінекології: монографія / І.З. Гладчук, О.Я. Назаренко, Р.О. Ткаченко. – Одеса: Одеський медуніверситет, 2021. – 111 с.
13. Запорожан В.М., Грубнік В.В., Грубнік Ю.В, Малиновський А.В. та ін.; Ендоскопічна хірургія. Навчальний посібник/ за редакцією В.М. Запорожана, В.В. Грубніка – К.: ВСВ «Медицина», 2019. – 592 с.
14. Запорожан В.М., Тарабрін О.О. Симуляційна медицина. Досвід. Здобуття. Перспективи. Практичний poradник. Суми: ПФ Видавництво «Університетська книга», 2018. – 240 с.
15. Магован Б.А. Клінічне акушерство та гінекологія: 4-е видання / Б.А. Магован, Ф. Оуен, Е. Томпсон. – К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 454 с.
16. Навчальний посібник з акушерства/за ред. І.Б.Венцківської. В.П. Лакатоша, В.М.Куца.- К., 2018. – РА Гармонія – 210 с.
17. Comprehensive Gynecology-8th Ed. /D.M.Hershenson, G.M.Lentz, F.A.Valeaetal. Elsevier. 2021- - 881 p.
18. Oxford Textbook of Obstetricsand Gynecology /Ed.by S. Arulkumaran, W.Ledger, L.Denny, S. Doumouchtsis. – Oxford University Press, 2020- 928 p.
19. Williams Obstetrics, 26th Ed.-/ F.G. Cunningham, K.G.Leveno, J.S., Dasheetal. - 2022. McGrawHill/Medical – 1328 p.
20. https://www.dec.gov.ua/cat_mtd/galuzevi-standarti-ta-klinichni-nastanovi/
21. <http://www.drlz.com.ua/>
22. <https://www.who.int/ru>
23. https://www.gfmer.ch/Guidelines/Obstetrics_gynecology_guidelinesTemplate.htm
24. <https://www.cochrane.org>
25. <https://www.acog.org>
26. <https://www.ebcog.org>
27. <https://www.uptodate.com>
28. <https://www.online.lexi.com>
29. <https://www.ncbi.nlm.nih.com>
30. <https://www.thelancet.com>
31. <https://www.rcog.org.uk>
32. <https://www.npwh.org>